

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД
ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ « ТЕАТРАЛІЗУЄМО»**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної програми
013 «Початкова освіта»
Ярощук Олена Віталіївна
Керівник к.п.н., доцент Чабан О.В.

Рецензент вчитель вищої кваліфікаційної категорії,
вчитель- методист, Назаренко С.Г.

Івано-Франківськ 2023/2024 н.р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ « ТЕАТРАЛІЗУЄМО »	6
1.1. Театралізація як ефективний шлях формування і розвитку творчості молодших школярів	6
1.2. Психологічні аспекти театралізації та класифікація технік їх застосування на уроках української мови в початковій школі.....	13
1.3. Методика реалізації змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови в початкових класах.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ « ТЕАТРАЛІЗУЄМО »	28
2.1. Дослідження впливу театралізації на творчість здобувачів початкової освіти.....	28
2.2. Рекомендації щодо застосування змістової лінії «Театралізуємо» для розвитку творчості у молодших школярів.....	36
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	40
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	52
Додаток А. Словникова робота.....	52
Додаток Б. Фрагмент уроку української мови у 3 класі з використанням лялькового театру	54
Додаток В. Вправа із використанням методики « Театр картинок».....	56
Додаток Г. Вправа із використанням методики «Театр тіней».....	58

ВСТУП

Актуальність теми. Формування творчих здібностей молодших школярів є одним із головних завдань для сучасної системи освіти, адже творчість є вагомим елементом гармонійного розвитку особистості. Творчі якості допомагають здобувачеві не тільки втілювати креативність у навчанні, але й розвивають емоційний інтелект, комунікативні навички та вміння адаптуватися до певних змін у навколишньому середовищі.

Головним ефективним засобом формування творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку є реалізація змістової лінії «Театралізуємо», що включена до мовно-літературної освітньої галузі. Саме вона передбачає формування комунікативної компетентності здобувачів початкової освіти, що зосереджується у розвитку вміння моделювати різноманітні ситуації спілкування, визначати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії, вивчати й апробувати несловесні засоби спілкування.

Змістова лінія «Театралізуємо» на уроках української мови реалізується через сценічну творчість молодших школярів, що стимулює розвиток здатності дитини до імпровізації і спрямована на розв'язання цілого ряду завдань, серед яких удосконалення практичного оволодіння українською мовою, сприйняття й реалізація різноманітних за змістом і метою комунікативних стратегій, створення відповідного образу експресивними засобами, розвиток сценічних навичок та вміння створення художніх образів.

Увесь багатоманітний спектр прийомів і засобів, що застосовуються при реалізації змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови спрямований на розвиток уяви, критичне мислення, емпатії та самовираження. За допомогою цього здобувачі поглиблюють знання в інших освітніх галузях, розвивають свій естетичний смак, усне та писемне мовлення, формують його культуру та соціальні навички.

Українські дослідники вбачають перспективним розвиток творчих якостей здобувачів через занурення до театральної діяльності, яка включає в

себе елементи гри та міжособистісні взаємодії. Театральні методики, які застосовуються під час опанування цієї змістової лінії, сприяють виявленню та висвітленню творчого потенціалу, зростанню емоційної інтелігентності та до колективної роботи здобувачів.

У Концепції Нової Української школи висвітлюється важливість формування у молодших школярів творчих якостей, вміння креативно мислити, вирішувати творчі завдання за допомогою сучасних освітніх технологій, співпрацювати з командою, шукати та оброблювати інформацію у сучасному суспільстві.

Сьогодні Нова Українська школа готує здобувачів до життя, розкриває здатність до нестандартного мислення, взаємодій один з одним, показує різноманітні варіанти до вирішення проблем, висвітлює оригінальні ідеї, спонукає до самостійного пошуку та аналізу поданої інформації. Тому важливо вивчити різні аспекти окресленої проблеми.

Так, питання формування і розвитку творчих здібностей схарактеризовані у наукових розвідках філософів (І. Зязюна, Б. Новікова та ін.) та психологів (І.Беха, Н. Вишнякова, В. Рибалки та ін.), проблема педагогіки творчості висвітлена в роботах Ю. Бабанського, В. Кан-Калика, М. Поташника, С. Сисоєвої та ін.

Різні аспекти проблеми формування творчих якостей молодших школярів під час реалізації змістової лінії «Театралізуємо» в свій час знаходились в полі зору не лише провідних сучасних науковців (І.Гайдаєнко, М.Пентилюк, О.Чабан та ін.), а й педагогів класиків (В.Сухомлинського, А.Макаренка, М.Монтессорі, Л.Виготського, Дж. Дьюї). Вони зробили значний внесок у розвиток освітніх підходів, які використовують театральну діяльність як невід'ємний елемент для розвитку творчості та комунікативних навичок.

Відповідно до актуальності обраної проблеми і було сформульовано тему магістерського дослідження, а саме : **«Формування творчих якостей молодших школярів під час вивчення змістової лінії « Театралізуємо»»**.

Актуальність дослідження обумовлена орієнтованістю на особистісний розвиток дитини та потреб в інтеграції театральних методик в освітній процес.

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами та темами. Наукове дослідження виконувалось відповідно до наукової теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Мета дослідження – обґрунтувати методи та підходи формування творчих якостей молодших школярів під час реалізації змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови, а також розробити практичні рекомендації щодо ефективності використання театралізованої діяльності в освітньому процесі.

Завдання дослідження:

1. Схарактеризувати театралізацію як ефективний шлях формування і розвитку творчості молодших школярів.
2. Визначити психологічні аспекти театралізації та описати техніки їх застосування на уроках української мови в початковій школі
3. Описати методику реалізації змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови в початкових класах.
4. Провести експериментальне дослідження формування творчих якостей молодших школярів під час вивчення змістової лінії «Театралізуємо».

Об'єкт дослідження – процес навчання здобувачів початкової освіти.

Предмет дослідження – методи, прийоми і засоби формування творчих якостей молодших школярів на уроках української мови під час реалізації змістової лінії «Театралізуємо».

Методи дослідження. Для досягнення та вирішення завдань даної роботи використовувались такі методи: теоретичні(аналіз літератури, синтез, порівняння та узагальнення);емпіричні методи (спостереження, анкетування

та опитування, педагогічний експеримент); статистичні методи (кількісний аналіз , обробка та інтерпретація даних)

Наукове значення роботи зосереджується в конкретизації змісту поняття «формування творчих якостей», описі методики реалізації змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови в початкових класах.

Практичне значення роботи полягає у розробці методичних рекомендацій та інтеграції творчих методів у навчанні для використання їх в освітніх установах. Робота має вагомим практичним завданням для педагогів, які мають бажання інтегрувати елементи театральної діяльності у власний навчальний процес при вивченні української мови для розкриття творчих здібностей молодших школярів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано у міжнародній науково-практичній конференції 23-25.09.2024 року Мюнхен (Німеччина).

Структура роботи. Робота складена зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ТЕАТРАЛІЗУЄМО»

1.1. Театралізація як ефективний шлях формування і розвитку творчості молодших школярів

У контексті реалізації сучасного освітнього процесу театралізація розглядається як основний педагогічний інструмент, який використовується в початковій ланці освіти і сприяє розвитку творчих здібностей, креативності, емоційній чутливості, оптимізації навчального матеріалу, напряду формує комунікативні навички та ключові компетентності учнів. Як відомо, театральна діяльність в освітньому процесі сприяє всебічному та стрімкому розвитку здобувачів освіти.

Важливо відзначити, що разом із тим театралізація виступає і різновидом навчальної діяльності, який включає в себе театральні елементи такі як ігри, драматизацію, інсценування, рольові ігри тощо. Таким чином, безпосередньо беручи участь в ній здобувачі краще опановують навчальний матеріал, розвиваючи разом із цим і особистісні якості.

Варто уточнити, що Державний стандарт початкової освіти включає в себе основні галузі, які реалізовані через змістові лінії у типових освітніх програмах Нової української школи, розроблених О. Савченко та Р. Шияном[29,30]. У результаті опанування стандарту бачимо, що «мовно-літературна та мистецька освітня галузь реалізуються через інтегрований курс навчальних предметів, а «змістовна лінія «Театралізуємо» втілюється через сценічну діяльність молодших школярів». Виявлено, що здобувачі опановують навик імпровізування, поглиблюють знання рідної мови, вивчають комунікативні стратегії та розширюють свої творчі вміння та здібності[29,30]

Суть цієї змістової лінії полягає в тому, щоб діти навчилися моделювати різні ситуації спілкування та добирати відповідні комунікативні

стратегії. Як показують данні, також досліджуються невербальні засоби комунікації. Виявлено, що до таких засобів відносяться змістові лінії «Взаємодіємо усно» і «Досліджуємо медіа», а прийом театралізації застосовується у змістовій лінії «Читаємо». Аналізуючи лінію «Театралізуємо», стає зрозуміло розкриття концепції театру як простору, в якому діти досліджують власну та чужу експресію. Таким чином можна стверджувати, що завдяки цій лінії всі учасники залучаються до сценічної діяльності та набувають акторських навичок. В результаті імпровізації учні покращують розвиток емоційного інтелекту, самосвідомості, здобувають уміння мобілізувати інших та співпрацювати [24].

Варто зазначити, що поняття театралізації в навчанні молодших школярів досліджувалось багатьма науковцями та педагогами. Важливо підкреслити, що в наукових і дослідницьких працях аналізувалося поняття театралізації та її значущість у процесі навчання молодших школярів.

Наприклад Василь Сухомлинський зазначав, що «театралізація має стати міцним засобом для розвитку емоційної чутливості та творчих здібностей» [38, с.8]. Як відомо він застосовував театралізовані ігри та казки, які сприяли до активнішого навчання та формуванні їхньої особистості. У своїй праці висвітлював значущість театралізації в навчанні молодших школярів як засіб розвитку емоційного інтелекту і творчих здібностей. Зокрема наводив приклади застосування театралізованих форм на уроках, адже вони сприяють глибшому опануванню навчального матеріалу.

Здійснюючи аналіз діяльності та педагогічної спадщини Марії Монтесорі варто зазначити, що вона вводила театралізовані ігри в свої методики. Таким чином, показуючи всім ефективність цих форм навчання для розвитку уяви та самостійності дітей. Крім того в працях Монтесорі аргументуються застосування театралізації як незамінний інструмент для навчання, який допомагає здобувачам розвивати креативність та соціальні навички. У кінцевому рахунку вона виділяє театралізовані ігри, як ефективним стимулятором самостійного навчання.

Важливо відзначити, що Джон Дьюї популяризував енергійне навчання саме через практичний підхід. Як відомо, він зазначав, що театралізація це метод, який залучає дітей до навчального процесу. Як показують дослідження то у працях Дьюї звертається увага на роль театралізації для активізації навчання. Він запевняє, що саме «театралізовані форми дають дітям змогу набагато краще розуміти навчальний матеріал та взаємодіяти з ним, а це робить освітній процес більш ефективнішим». [41,с.95]

Вітчизняний педагог Антон Макаренко, виділяв значення колективної роботи та співпраці. Він використовував театралізовані методи для формування соціальних навичок, адже участь у театралізованих заходах дає можливість дітям розвивати моральні цінності. У своїх роботах Макаренко звертає увагу на важливості театралізації в процесі виховання. Він продемонстрував, як «театралізовані форми навчання впливають на розвиток командної роботи і відповідальності у дітей, що гарно відзначається на їхньому характері». [20,с.36]

Як видно з наведених аргументів, ці видатні педагоги та психологи виділяли значущість інтерактивних методів з театралізацією в навчальному процесу,що сприяло кращому розвитку знань та емоційно-соціальних навичок. Саме їх внесок у педагогічну освіту допоміг у формуванні сучасних підходів до навчального процесу із врахуванням потреб і особливостей дітей.

Важливо підкреслити, що театралізація як метод навчання, має багато інструментів які поєднуються в різноманітних підходах. Згідно з цим навчання стає захоплюючим та забезпечує поглиблене засвоєння знань завдяки активній взаємодії.

Тепер слід розглянути провідні характеристики, які роблять театралізацію особливим засобом для навчального процесу. Варто зазначити,що інтерактивність в театралізації прогнозує активну залученість здобувачів до навчального процесу через ігри та драматизацію. Однак , емоційність стимулює залученість дітей та допомагає виражати почуття і

розвивати емоційний інтелект. Як підтверджують психолого-педагогічні дослідження, креативність, заохочує до творчого мислення, фантазії та уяви. Соціальна взаємодія під час театралізованих дій є важливим ключовим аспектом для учнів. З огляду на застосування рольового навчання, можна стверджувати, що у дітей ефективніше розвивається критичне мислення та здатність аналізувати різні ситуації. Ігровий елемент базується на грі та робить навчання більш цікавим для дітей. І останнім є розвиток мовлення в спеціально організованих умовах, коли шляхом активного застосування вправ стимулюють розвиток комунікативних навичок. На підставі наведених даних стає очевидним, що всі ці характеристики роблять театралізацію дієвим засобом навчання для молодших школярів.

Водночас, формування творчості у школярів є важливою ключовою в сучасній освіті тому, що відбуваються зміни в суспільстві з високими вимогами до адаптивності та інноваційних технологій. Все більше розвиток творчих здібностей стає важливим та актуальним. Розглядаючи основні підходи до формування творчих навичок у школярів виникає розуміння того, що розвиток особистості стає найголовнішим інструментом в освіті. Існує безліч теоретичних та практичних підходів, що розкривають творчі здібності дітей в освітньому процесі [4, с.8].

Сутність когнітивного підходу полягає в розвитку критичного та креативного мислення, що є важливою складовою інтелектуальної активності здобувачів. Основна увага приділяється сформованості у дітей генерувати нові ідеї, які виникають під час самого процесу. Учні знаходять оригінальні рішення проблем перебуваючи в нестандартній ситуації. Саме під час генерування ідей та рішень розвивається дивергентне мислення. Це мислення, яке направлене на знаходження декількох варіантів для вирішення тієї ж проблеми чи завдання.

Розглядаючи особистісно-орієнтований підхід бачимо, що він спрямований на розвиток індивідуальних особливостей дитини, висвітлюється підтримка його внутрішньої мотивації та самовираження.

Отже творчість розкривається як індивідуальність та внутрішній потенціал самої дитини. Обираючи тему та спосіб виконання учні стимулюють свою ініціативність та творчий підхід до проекту. Під час процесу вчитель заохочує здобувачів до самостійного пошуку та реалізації власних ідей. Представниками цього підходу є Л. Виготський висвітлював «ідею розвитку творчості де учень отримує підтримку вже в самій реалізації своїх можливостей» [16, с.11].

Розглядаючи саме цей підхід виникає розуміння того, що він сприяє формуванню у здобувачів почуття власної значущості та є підвищенням до навчання і саморозвитку. Саме це є важливим аспектом для творчого потенціалу.

Що стосується ігрового підходу то він будується на тому, що саме гра є природним середовищем для розкриття творчих здібностей дитини. Під час процесу гри здобувачам надається така можливість ,як експериментувати ,фантазувати та випробувати себе в різних ролях. Все це сприяє розвитку їхньої креативності та уяви. Обираючи рольові ігри учні грають певні ролі, що допомагає створювати нові сюжети та вирішувати поставлені перед ними завдання. Завдяки рольовим іграм діти створюють нові сценарії та роблять пошуки для креативних рішень. Проводячи творчі ігри учасники вигадують нові об'єкти. Вони залюбки конструюють та вигадують історії. Представниками цього підходу є Л. Виготський та Ж. Піаже. Виготський розкривав гру як одну з головних форм навчальної діяльності, що спрямовує на розвиток уяви та творчості. А ось Піаже вважав , що гра є важливим етапом розвитку мислення та соціалізації дітей[13,с.11].

Отже, підводячи висновки виникає усвідомлення того, що ігровий підхід робить процес навчання цікавішим та мотивуючим. Все це сприяє природньому розвитку творчих здібностей у здобувачів через їхню замученість до певної гри.

Тепер слід розглянути проектний підхід, суть якого полягає в організації процесу через виконання учнями творчих проєктів.

Використовуючи цей підхід учні розвивають самостійність та відповідальність до командної праці. Основними методами є розробка та реалізація проектів. Учні намагаються створювати проекти на основі власних інтересів та знань, що допомагає розвитку творчої активності. Під час інтегрованих проектів діти об'єднують знання з різних предметів.

Представниками цього підходу є Джон Дьюї. Він впроваджував ідею навчання через діяльність. Дьюї вважав, що «проектна робота є основою для розкриття творчих навичок» [41,с.96]. Завдяки проектному підходу в учнів розвивається здатність до самостійного мислення та реалізації ідей,що вважаються важливими складовими творчості.

Подальший аналіз буде присвячено театральному підходу, який формується на підставі використання театральних компонентів у навчанні, таких як імпровізація, інсценування та драматизація. Він сприяє розвитку уяви, емоційної чутливості та комунікативних навичок у дітей. Основними методами театального підходу є інсценування та драматизація. Інсценування включає в себе відтворення літературних творів та подій через гру ролей яку виконують учні. А драматизація глибоко занурює в роль дітей для того, щоб було краще розуміння персонажів та емоцій . Представником цього підходу є К. Станіславський. Саме він розробив цілу систему авторських ігор. Він робив акцент на увагу та психологічних розвиток,що сприяє адаптивності до навчання учнів. Розкривши театральний підхід виникає розуміння того, що розвиток уяви, емоційний інтелект та креативне мислення є безцінною складовою творчості.

Таким чином кожен із цих підходів допомагає забезпечити гармонійний розвиток та має свої переваги у творчих здібностях дітей. Всі підходи доцільно використовувати в залежності від потреб учнів та певних умов. Їхнє комбінування дозволяє створити базу для реалізації творчого потенціалу здобувачів. Таким чином, все це сприяє особистісному зростанню та підготовці до майбутнього. На сьогоднішній день освітній процес використовує інтегровані підходи для поєднання елементів

когнітивного, ігрового, особистісно-орієнтовного, проектного та театрального підходу. Це свідчить про всебічний розвиток творчості учнів та врахування всіх індивідуальних особливостей.

Відповідно до отриманих результатів кожен розглянутий підхід формує творчість у школярів та відіграє свою унікальну роль і значення в освітньому процесі. Необхідно зазначити, що під час поєднання підходів виникає синергетичний ефект, завдяки якому різні методики доповнюють одна одну. В результаті чого підсилюється загальний розвиток творчих здібностей. Проведений аналіз показав, що впроваджуючи ці підходи враховують вікові та індивідуальні особливості здобувачів. У зв'язку з цим в процесі навчальної діяльності педагоги використовують різноманітні підходи в залежності від потреб та інтересів дитини. Зважаючи на наведене, застосовуючи різноманітні підходи враховуються вимоги до формування покоління, яке готове до рішення комплексних проблем та впровадження інновацій. Важливо підкреслити, що інтеграція в різних підходах є важливою для досягнення повноцінного розвитку особистості. З цього випливає, що створення навчального середовища сприяє кращій реалізації та підготовки дитини до викликів майбутнього.

1.2 Психологічні аспекти театралізації та класифікація технік їх застосування на уроках української мови в початковій школі

Аналізуючи психологічні аспекти театралізації, стає зрозуміло, що саме цей метод впливає на особистісний розвиток здобувачів та їх мислення і соціальну взаємодію. Це означає, що «театралізація є потужним інструментом, яка допомагає глибокому психологічному зростанню учнів»[10,с.22]. В якості прикладу, можна навести основні аспекти, що пов'язані з театралізованими формами навчання

Наприклад, театралізація допомагає активно розвивати емоційну сферу. Це означає, що учні під час участі у театралізованих виставах

навчаються виражати та розпізнавати свої емоції і почуття. На підставі цього формується емпатія та поглиблене сприйняття оточуючих. Необхідно зазначити, що психологічний аспект виникає, коли здобувачі граючись переживають різноманітні ситуації де експериментували з власними почуттями та реакціями.

Що стосується створення безпечного простору під час театралізації то можна сказати, що учні без страху роблять помилки, досліджують нові ролі та моделі поведінки. У першу чергу, діти відкрито виражають себе та не бояться ні критики ні осуду. Це підкреслює важливість розвитку впевненості в собі та самоприйняття. Зважаючи на психологічний аспект можна сказати, що саме відчуття безпеки дає учням експериментувати з своєю особистістю та формувати власні почуття гідності.

Як показують дані, розвиток уяви та креативності під час театралізації виникає у процесі створення нових світів, розігрування різноманітних ролей та вигадуванню власних сценаріїв. Таким чином, розвинуте креативне мислення допомагає у вирішенні різних проблем та у прийнятті нестандартних рішень[2,с.6]. Зважаючи на психологічний аспект, можна стверджувати, що видумана гра допомагає здобувачам вільно створювати нові концепції завдяки яким розвивається когнітивна гнучкість.

Проведений аналіз показав, що покращення комунікативних навичок у процесі театралізації утворюється під час спілкування учнів один з одним. Найбільш важливим аспектом є драматичні вистави, які вимагають взаємодії і координації від здобувача. У кінцевому рахунку, результати підтверджують, що розвивається виразність мовлення та навички слухання і реагування. З цього випливає, що психологічним аспектом є взаємодія в групі, яка вдосконалює вміння учнів до кооперації та сприяє розвитку навичок управління конфліктами.

Що стосується зміцненню самооцінки, то саме театральні постановки дають учням відчутти себе важливим та здатним до виконання даної йому ролі. На підставі отриманих даних можна зазначити, що успішне виконання

завдань на сцені, відмінно впливає на самооцінку та відчуття власної компетентності. Підсумовуючи, слід зазначити, що психологічним аспектом є покращення впевненості у власних силах після успішного виконання ролей та отримання похвальної оцінки.

Як показують данні, рольове моделювання та соціальне навчання проявляється під час театральних постановок, в яких здобувачі беруть на себе різноманітні ролі. Це означає, що дітям дається можливість моделювати поведінку дорослих і соціальних персонажів. У результаті чого вони розуміють соціальні норми та цінність різноманітних поглядів. Ключовим є той факт, що психологічним аспектом тут виступає розвиток критичного мислення та соціальної адаптації.

Слід наголосити на тому, що саме театральні постановки та ігри сприяють зниженню рівня тривожності та здатності позбутися внутрішніх страхів. Іншими словами, граючи на сцені, діти навчаються долати власні переживання, що у свою чергу допомагають розвивати стресостійкість та внутрішній спокій. На підставі наведеного можна стверджувати, що психологічним аспектом є подолання сором'язливості та соціальної тривожності.

Варто уточнити, що формування відповідальності та самодисципліни виникає у процесі участі в театральних постановках. У цьому контексті слід зазначити, що «від учнів вимагається дотримання поставлених правил, активна участь у підготовці, співпраця у розподілі обов'язків та відповідальності за власні дії». [21,с13]. Отже, ми можемо дійти висновку, що всі ці аспекти допомагають розвивати самодисципліну та відповідальність. З цього випливає, що психологічним аспектом слід визначити вміння дотримуватися порядку, співпраці у команді та відповідальності за власні дії.

Водночас ,поглиблення рефлексорних навичок у процесі театралізації виникає під час опрацювання власних дій та думок в ході виконання ролі чи взаємодії з іншими. Таки чином, стимулюється розвиток рефлексії під час

якої осмислюється власний досвід, що є ваговою частиною особистісного розвитку. Значення психологічного аспекту полягає в тому, що учні вчаться самоспостереженню, яке сприяє ґрунтовному усвідомленню власних почуттів та впливу на інших.

В рамках театралізації можна об'єднувати різні стилі навчання, що допоможуть учням з різними стилями сприйняття інформації підібрати той підхід, який підійде їхнім індивідуальним особливостям. В основу психологічного аспекту покладено врахування стилів навчання, які допоможуть учням усвідомлено засвоїти матеріал та покращити їхнє когнітивне і емоційне сприйняття.

Завдяки театралізації в ігровій формі знижується стрес від академічних вимог та створюється позитивне навчальне середовище. В результаті, учні легше концентруються та розвиваються. Це означає, що психологічним аспектом є зниження рівня напруги та поліпшення на загальний психоемоційний стан, який створює довірливу атмосферу і підтримку.

Після детального розгляду всіх психологічних аспектів можна зробити висновок, що театралізація є не тільки засобом навчального процесу, але й вагомим інструментом у розвитку особистісних та соціальних якостей учнів. В цілому, театралізація сприяє на емоційний розвиток, відповідальність, соціальні взаємодії, покращення комунікативних навичок та самовираження. Підсумовуючи, слід зазначити, що психологічні аспекти полягають у тлумаченні театралізації як вагомий елемент у навчальному процесі для молодших школярів[37,с.58].

Наступним етапом буде класифікація технік у навчанні молодших школярів у контексті театралізації, що розділятимуться на ключові категорії з формами та методами драматизації у освітньому процесі. Отже, розглянемо класифікацію основних технік, які застосовують для навчання з молодшими школярами з використанням театралізації.

Як відомо, ігрова техніка є головною в театралізації для учнів. На основі цієї техніки діти вивчають навчальний матеріал через гру, яка робить навчання більш цікавішим та ненаполегливим. Виконуючи рольові ігри учні беруть на себе різноманітні ролі, що розвивають соціальні навички та уяву. Прикладом таких ігор може бути розігрування казок, історичних подій чи сучасних сюжетів. Зокрема, учням пропонують імпровізувати в даній ситуації без підготовок, що сприяє творчому мисленню та гнучкості. Таким чином, ці ігри дають можливість моделювати реальні ситуації та професії, що сприяє кращому розумінню навколишнього світу та розвиває критичне мислення.

Однак, драматичні техніки, впроваджуються для активного залучення дітей у відтворення сценок чи історій, що допомагають розвивати творчі здібності та комунікації. Для розігрування театральних сценок на основі літературних творів, учні заздалегідь підготовлюються. Використовуючи рухи тіла та міміку діти вчаться передавати сюжет без слів. Отже, суть полягає в тому, що розвивається комунікація та увага до деталей. Читання по ролях, включає в себе виконання текстів без попереднього драматичного оформлення. З огляду на це, відбувається розвиток дикції та виразності мовлення. [37, с.61].

Цікавими є техніки колективної взаємодії, що спрямовані на розвиток командної роботи та співпраці між всіма учасниками цього процесу, адже формуються соціальні навички. Сюди ми можемо включити групові вправи, в яких учні разом створюють сценки та виконують спільні завдання. В кінцевому рахунку, в дітей розвивається здатність до співпраці та колективного вирішення проблем. Техніка дискусійних форм та обговорення ролей дає змогу дітям розповісти, що вони відчували під час даної гри, які емоції переважали в процесі виконання. Коли учні всі разом обговорюють хід подій, сценарій, ролі то в них розвивається вміння працювати в команді та відповідальність за спільний результат.

З огляду на креативні техніки, можна сказати, що вони сприяють розвитку уяви, креативного мислення та художні здібності реалізовані в театралізованих формах. Здобувачі з великою зацікавленістю беруть участь у виготовленні компонентів для постановок, а це в свою чергу розвиває їхню креативність та здатність до візуального мислення. Залучаючи аудіовізуальні елементи для створення атмосфери в дітей покращується увага та емоційна залученість. Під час створення сюжету до вистав чи сценок у здобувачів розвивається навичка письма та логічного мислення [17,с.121].

Аналізуючи інтерактивні техніки, стає зрозуміло, що дітям дозволяється активно взаємодіяти зі змістом навчання через пряме їх залучення. Вони можуть виконувати ролі з елементами взаємодії та аудиторією. Це може бути запропонована інтерактивна постановка в якій глядачі можуть теж брати участь. На форум-театрі діти грають ролі та активно обговорюють можливий розвиток подій. Запрошені гості також пропонують власні ідеї розвитку подій. Під час інтерактивних казок вчитель розповідає казку, а учні по сюжету намагаються виконувати дії та підбирати рішення задачам, що сприяють на розвиток подій.

В основу техніки невербальної комунікації спрямовано на розвиток навичок невербальної взаємодії, що є елементом театрального мистецтва. Використовуючи тіло та рухи для відображення емоцій в сюжеті, спостерігається розвиток чутливості до невербальних сигналів та до здатності використовувати мову тіла. Виражаючи емоції через міміку і жести діти краще розуміють та передають свої почуття.

Згідно з технікою символізації діти вчаться виражати складні ідеї та почуття через символи. На основі цього, здобувачі розвивають абстрактне мислення та здатність до асоціацій. Дуже часто предмети-символи використовуються для вираження ідей чи подій, адже це стимулює до розширенню сприйняття та уяви. Використовуючи звуки, музику чи кольори показується зміна подій, що впливають на емоційний стан.

З іншого боку можна використовувати психодраматичні техніки, які спрямовані на самопізнання та розуміння міжособистісних конфліктів. Як показують дані, ці техніки використовують в роботі з емоціями для вирішення внутрішніх конфліктів. Слід зазначити, що сюди входять техніки « дублювання» та рольові інверсії. Техніка « дублювання» розвиває емпатію та саморефлексію, а рольова інверсія допомагає усвідомити різні соціальні ролі та розуміти різні точки зору людей.

Тепер слід розглянути техніки «живих картин», адже вони передають події та емоції. Наприклад, техніка табло, розвиває візуальне мислення і невербальні комунікації. Використовуючи динамічне табло здобувачі створюють сцену, яка змінюється і переходить від однієї позиції до іншої. Отже, ми можемо дійти висновку, що це сприяє розумінню, як дії та емоції розвиваються з часом.

Подальший аналіз буде присвячено інтерактивним іграм з сюжетами, в яких діти залучаються до активного розвитку сюжету в процесі навчання, що дає їм змогу створювати історії та корегувати їх хід. Використовуючи техніку « Кругова історія» , здобувачі по черзі докладають частини до загальної історії, які створюються по ходу самого процесу. У прикладі техніки « завершення історії» можна побачити, що діти отримавши початок історії забор'язані завершити її самостійно. Це означає, що під час цього процесу розвивається логічне мислення та імпровізування[4,с.9].

Розглядаючи мультимедійні техніки, можна зробити висновок, що застосування мультимедіа сприяє поліпшенню театралізації у навчанні та залученню здобувачів до створення інтерактивних вистав із залученням різноманітних засобів. Як відомо, техніка відео-інсценування дозволяє учням поринути в процес створення відео та розвиває навичку роботи з технікою і візуальним змістом. З іншого боку, використовуючи анімації діти вигадують власні мультфільми і анімаційні вистави під час яких, використовують цифрові інструменти. Отже, учні розвивають креативність та навички роботи з сучасними технологіями.

Варто зазначити, що техніки синтезу мистецтв, висвітлюють залучення різноманітних видів мистецтв в рамки одного театралізованого проекту. Аналізуючи техніку музично-драматичної постановки, стає зрозуміло, що театр поєднується з музикою, залучається гра на музичних інструментах. Проведений аналіз показує, що все це сприяє розвитку музичним та драматичним здібностям. З іншого боку, техніки художньо-театральної вистави поєднують в собі живопис та малюнки завдяки яким йде використання художніх елементів для візуалізації сюжетів. У якості прикладу можна навести вільне створення декорацій та малювання персонажів для театральної гри.

Зокрема, варто зазначити, що основна перевага драматизації полягає в тому, що учні занурюються в життєві ситуації, виконують ролі імітуючи реальні умови. У результаті отримуємо, що здобувачі навчаються через досвід застосовуючи різноманітні емоційні стани, обмірковувати конфлікти та робити завдання у творчий спосіб. Отримані данні дозволяють стверджувати, що ігрові та драматичні техніки сприяють активізації навчального процесу, яке робить його яскравим і вмотивованим для учнів.

Найбільш важливим аспектом є когнітивний розвиток, який виникає під час театралізації. Таким чином, граючи різноманітні ролі, учні розвивають вербальні та невербальні форми спілкування. З цього випливає, що в здобувачів розвиваються комунікативні здібності та формуються вміння до адаптацій в нових ситуаціях. Варто зазначити, що соціальні навички, які розкриті в процесі колективної гри та інсценування навчають дітей праці в команді та розуміння один одного. З огляду на емпатію, можна стверджувати, що у дітей розвивається вміння співчувати іншим та йти на компроміси. Крім того, емоційний розвиток, який виникає в процесі театралізованих постановок вчить розпізнавати та контролювати свої почуття та емоції. Інакше кажучи, відбувається формування емоційного інтелекту, який потім проявляється у соціальному і професійному житті. На основі креативних технік у здобувачів йде розвиток уяви та творчих здібностей, які

допомагають у нестандартному мисленні. Водночас, інтерактивні та мультимедійні методи поєднують традиційні форми навчання та сучасні технології, які роблять освітній процес активним та адаптованим для цифрового світу.

Підсумовуючи, можна сказати, що театралізація містить багато аспектів для розвитку дитини таких, як інтелектуальність, емоційність, соціальність та креативність. Отже, використовуючи різні техніки процес навчання стає різнобічним та інтерактивним. В результаті, чого йде краще засвоєння знань, формування важливих компетенцій, критичне мислення, навички співпраці, що сприяють підготовці до майбутніх викликів не тільки у навчанні, алей у житті. Висновуючи з вищесказаного, театралізація є універсальним засобом для гармонійного розвитку дитини та дає змогу створити мотиваційне освітнє середовище.

1.3. Методика реалізації змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови в початкових класах

У сучасному освітньому процесі реалізується значна кількість інноваційних методик, практик, ідей та теоретичних положень. Змістова лінія «Театралізуємо» включена до мовно-літературної освітньої галузі і органічно реалізується у навчальній програмі, автором якої є колектив під керівництвом Р. Шияна. У вступній частині до неї зазначено, що саме ця змістова лінія допомагає учням розвивати комунікативні уміння, створювати різноманітні моделі спілкування, вибрати правильні методи взаємодії та застосовувати несловесні засоби комунікації. Важливо зазначити, що саме несловесні засоби будуть прослідковуватись в змістовій лінії «Взаємодіємо усно», але прийом театралізації в змістовій лінії «Читаємо».

Особливість змістової лінії «Театралізуємо», на думку авторського колективу, полягає в формуванні уявлення про театр як місце, в якому учні набувають певного досвіду про співпереживання та співчуття. Завдяки цьому учні вчать аналізувати свою та чужу експресію. Саме змістова лінія

«Театралізуємо» дає можливість залучити учнів до сценічної творчості, в якій отримують авторський досвід. Під час інсценування учні розвивають емоційний інтелект, уміння долати труднощі, співпрацювати з іншими.

Аналіз навчальної програми з української мови показав, що до змістової лінії «Театралізуємо» включено ряд компонентів.

По-перше, це ігрові та театральні методи навчання, адже через рольові ігри та невеличкі театральні сценки учні краще розуміють теми та літературні твори. Завдяки цьому методу в дітей розвиваються комунікативні навички та навик співпраці.

Наступним є розвиток виразності мови та жестів тому, що під час театралізації діти опановують навички контролю над власною мімікою, рухами тіла та жестами. Таким чином, це сприяє формуванню виразного мовлення, що є корисним досвідом для майбутнього життя.

Розглядаючи імпровізацію та креативність бачимо, що завдяки виконанню театральних завдань, учні розвивають вміння до активного пошуку нестандартних рішень. Завдяки імпровізаційним вправам діти прискорюють творче мислення та здатність до адаптації в різних ситуаціях

Компонент формування емоційної грамотності полягає в тому, що саме театралізація сприяє розвитку емпатії та кращому розумінню і вираженню власних почуттів, а також у розуміти емоції інших, що допоможе встановити здорові соціальні взаємини.

Суть колективної роботи полягає в тому, що учні взаємодіють та співпрацюють під час створення театралізованих постановок. Таким чином, формуються навички командної роботи та відповідальність. В результаті, діти вчаться розподіляти ролі та підтримувати один одного.

Оцінка та рефлексія є важливим компонентом, адже під час аналізу свого виступу учні надають оцінку власним досягненням та удосконалюють навички. Що стосується рефлексії вже після театральної постановки то вона надає змогу дитині побачити свої сильні сторони та ті, над якими треба ще попрацювати.

На підставі наведеного можна стверджувати, що змістова лінія "Театралізуємо" спрямована на всебічний розвиток учнів та формує особистість, яка здатна до виразної комунікації, емпатії та критичного мислення.

Завдяки концепції Романа Шияна театралізація виступає головним інструментарієм в розвитку інтерактивних методів навчання. Важливо зазначити, що змістова лінія «Взаємодіємо усно» та «Читаємо» реалізується різними шляхами.

По-перше це імпровізація та рольові ігри. Адже діти беруть участь в театралізованих імпровізаціях, і це допомагає їм практикувати усну комунікацію, розвивати свої акторські навички та краще усвідомлювати мотивації персонажів. Сюди ж включаються дискусії та дебати. Таки чином, театралізація використовується для організації дискусій у формі дебатів в якій діти беруть на себе ролі різних персонажів. Це покращує критичне мислення та уміння аргументувати свої думки.

До змістової лінії «Читаємо» включене театралізоване читання. Під час виконання сценічного окремих персонажів з твору. Завдяки цьому процесу діти краще розуміють текст та розвивають акторські здібності. Сюди ж відносимо і адаптацію творів. Діти працюють в групах, щоб адаптувати літературні твори для сценічного виконання. Таким чином, відбувається творчий підхід до тексту та розвивається вміння аналізувати літературу.

Важливо зазначити, що театралізація може прослідковуватися і в змістовій лінії «Взаємодіємо письмово». Таким чином, ця концепція застосовується для розвитку творчих та аналітичних навичок дітей через інтерактивні письмові форми. Розглядаються такі методи і аспекти, що можуть реалізуватися в цій змістовій лінії:

В першу чергу це креативне письмо. Сюди ми можемо віднести творчі завдання та сценарії. Завдяки творчим завданням діти можуть писати оповідання від імені персонажів і це допоможе зрозуміти психологію

персонажа та його емоції. Під час створення сценаріїв учні розвивають креативність та навички структурованого письма.

Наступним є діалоги та листи. Тут учні можуть писати діалоги між персонажами і це сприятиме розвитку навичок спілкування. Написання листів від імені персонажів або до персонажів дає можливість учням виразити їхні думки, почуття і ставлення до подій твору.

Важливим є і групові проекти, в які входить спільне написання та демонстрація на сцені. Завдяки спільному написанню твору учні працюють в малих групах і кожен відповідає за свою частину. Таким чином, розвивається навик командної роботи та співпраці.

Цікавим є рефлексивне письмо. Учні після театралізованої діяльності можуть написати рефлексії про те, як це вплинуло на їхнє розуміння тексту.

Важливими є і інтерактивні елементи, в які входять спільні онлайн платформи. Таким чином, застосовуючи цифрові платформи відбувається колективне написання творів та обговорення. Завдяки цьому є можливість використати відео-зв'язок для театралізованого читання творів та створення сценаріїв.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» в концепції театралізації допомагає розвивати творче мислення, комунікативні навички для глибшого розуміння літературних творів. Включаючи театралізовані елементи у письмову взаємодію навчальний процес стає цікавішим і важливим для учнів.

В умовах сучасної освіти розвиток молодших школярів відбувається за умови інтеграції різних підходів та методик, які сприяють формуванню креативного мислення, соціальних навичок та впевненості в собі. Це означає, що застосування театральних засобів у навчальному процесі є дієвим методом для досягнення бажаного результату. Таки чином театральні форми роботи із здобувачами надають змогу до активнішого пізнання світу, висловлення власних думок та емоцій, співпраці в групах[5,с.8].

Слід зазначити, що театралізація є педагогічним прийомом, який застосовується з метою розвитку у здобувачів навичок спілкування, творчого самовираження та співпраці. Наведені дані свідчать, що завдяки цьому підходу діти відчують себе невід'ємною складовою колективу, завзято беруть участь у навчальному процесі та детальніше занурюються в матеріал.

Важливо відзначити, що поняття театральної педагогіки розкрили ще до часів класичної грецької педагогіки, але необхідно зауважити, що в сучасному середовищі воно сягає нової форми, завдяки активності та інтерактивності в навчанні. Таким чином ми розуміємо, що сучасна освіта стала більше застосовувати інтегровані уроки з театралізацією, які допомагають об'єднувати навчання та творчість. В кінцевому рахунку бачимо, що учні яскравіше активізують емоційну залученість та забезпечені різноманітними підходами до викладання. [13,с.12].

Тепер слід розглянути методики які спрямовані на використання театралізації та адаптації до різних дисциплін. Як показує нам дослідження вони спрямовані на вирішення проблем із залученням здобувачів до освітнього процесу, для покращення мотивації через інтерактивність та самовиражатися. [17,с.86].

В рамках даного дослідження метод драматизації означає відтворення літературних творів, казок чи історій через рольову гру. Саме він розкриває у здобувачів здатність робити емоційні відгуки та заохочує до навчання. З цього випливає, що метод драматизації застосовуються для формування вмінь виражати свої емоції та думки; розвитку мовленнєвих навичок, критичного та креативного мислення; соціальної інтеграції через колективну творчу діяльність.

Необхідно зазначити, що у програму драматизації вводяться казкові сюжети, інтерактивні ігри та твори учнів, які допомагають кращому усвідомленню навчального матеріалу та закарбувати його через пережиті емоції.

На прикладі застосування методу драматизації можна побачити, що під час проведення уроку з літературного читання вчитель пропонує здобувачам відтворювати сцени з щойно прочитаної казки чи оповідання. Діти ділять між собою поставлені ролі, відтворюють міні – вистави та демонструють їх перед всім класом.

Таким чином, можна стверджувати, що застосування драматизації сприяє кращому опрацюванню літературних творів чи подій, які допомагають зрозуміти навчальний матеріал через гру.

Тепер слід розглянути метод рольових ігор, який спонукає учнів занурюватися в ролі та здобути досвід соціальної взаємодії з чужими почуттями. Щоб краще розуміти навчальний матеріал рольові ігри застосовують для опанування літературних творів; дослідження соціальних ситуацій; засвоєння народних традицій народів та культурних спадщин.

Отже ми можемо дійти висновку, що метод рольових ігор є значущим для розвитку взаємодії здобувачів та прискоренню їхньої уяви і мовлення.

Наприклад використовуючи метод рольових ігор на уроці я досліджую світ здобувачі виконують ролі різноманітних професій та обговорюють їх важливість.

Таким чином можна стверджувати, що використання рольових ігор є ефективним засобом для розвитку комунікативних навичок. Підсумовуючи, слід зазначити, що здобувачі виконують завдання у формі гри. Як видно з наведених аргументів цей метод зосереджується на закріпленню знань та створенню активного середовища для навчання.

Тепер слід розглянути театральну педагогіку, яка включає в себе безліч форм роботи від простих театральних вправ і аж до організації цілих постановок. Важливо відзначити, що такий формат для здобувачів дає можливість брати участь у театральних заходах і працювати на власними створеними постановками.

Відповідно до отриманих результатів навчальні програми театральної педагогіки приділяють увагу на психічний розвиток здобувачів під час

театральної практики; розвиток креативної виразності та мислення; формувати навички співпраці та міжособистісні комунікації.

Тепер слід розглянути інтегровану програму, яка застосовуються театральними засобами для ефективнішого засвоєння навчальних предметів. Важливим висновком є те, що під час театралізації літературного твору здобувачі краще засвоюють текст та запам'ятовує його.

Зокрема, програма інтегрованого навчання включає в себе складання тематичних вистав за навчальними програмами; застосування інтерактивних презентацій та навчальні сценки; проведення театралізованих уроків, у яких кожен учень виконує свою роль пов'язану з навчальними матеріалом; програма розвитку творчих здібностей.

Підсумовуючи, слід зазначити, що поєднання декількох видів мистецтва показує багатовимірний підхід до навчання.

Подальший аналіз буде присвячено програмі розвитку творчих здібностей.

Важливо відзначити, що застосування театральних засобів є важливим елементом програми з розвитку творчих здібностей у молодших школярів. Театралізація дозволяє учням експериментувати з різними образами, сценаріями та сюжетами, які стимулюють їхню фантазію та вміння генерувати нові ідеї.

Зокрема, в рамках таких програм дітям пропонують створювати власні сценарії для театральних виступів; розвивати акторські навички, що покращують загальну впевненість у собі; працювати над виразністю мови та творчими проектами, які можуть включати театралізовані вистави на шкільних заходах.

Підсумовуючи можна сказати, що ця програма підходить для розвитку мовлення та письма. Суть її полягає в тому, що діти спільно вигадують сюжети, описують персонажів та їхні взаємовідносини, а потім у театралізованій формі презентують свою роботу класу.

Наступним етапом буде розгляд методики «Форум-театр» суть якої полягає в створенні вистави де глядачі можуть втручатись в хід дій та змінювати сюжет. Слід зазначити, що ця методика також має перелік завдань, суть яких полягає в розвитку критичного мислення, відтворення навичок взаємодії та розуміння моральних і етичних потреб.

На підставі проведеного аналізу цієї методики видно, як здобувачі вчаться аналізувати різні ситуації та знаходити рішення проблеми працюючи в команді.

Тепер слід розглянути методику «Театр тіней». Суть якої полягає в тому, що замість живих акторів застосовуються тіні, створені від рук чи спеціалізованих ляльок. Варто зазначити, що здобувачі створюють та розігрують різні історії через тіні. Таким чином ми можемо провести урок я досліджую світ, де учні через театр тіней покажуть життя тварин у лісі.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ця методика розкриває образне мислення, залучає дітей до колективної роботи, розвиває координацію рухів та дрібну моторику.

Отримані дані дозволяють стверджувати, що використання театральних засобів у навчальному процесі є потужним інструментом, який допомагає підвищити якість освіти та створити умови для всебічного розвитку дитини. Дослідження виявило, що завдяки театральним методикам здобувачі активно залучаються до навчання, а це сприяє підвищенню їхньої мотивації та інтересу до предметів. В кінцевому рахунку театральні форми роботи заохочують до творчості, фантазії та допомагають кращому осмисленню матеріалу. Таким чином, провідна перевага театральних методів полягає в тому, що діти вчаться через дію та емоційно занурюються в ситуації. Отримані дані дозволяють стверджувати, що інтеграція театральних методик допомагає формувати у дітей критичне мислення, творчий підхід до вирішення проблем, соціальні компетентності.

РОЗДІЛ II

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ТЕАТРАЛІЗУЄМО»

2.1. Дослідження впливу театралізації на творчість здобувачів початкової освіти

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Бериславського опорного закладу «Академічний ліцей» Бериславської міської ради. Об'єктом дослідження були учні 3 класів (37 осіб). Експериментальним класом був 3-А клас (20 учнів), контрольним класом – 3-Б клас (17 учнів).

Метою наукового дослідження було виявлення впливу театралізованих занять на формування творчих якостей молодших школярів під час вивчення змістової лінії «Театралізуємо» вивчення рівня сформованості критичного мислення учнів початкової школи.

Для проведення експериментальної роботи застосовувались такі освітні платформи як: Zoom та Google Meet. Основним інструментом взаємодії з дітьми молодшого шкільного віку було використання Google Classroom.

Дослідження проводилося в 3 етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

Під час процесу констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи визначався вплив театралізованих занять на формування творчих якостей молодших школярів. Хід роботи організовувався як за допомогою спостереження, що мало на меті дослідити вплив специфічних ознак виконання варіативних завдань та прояв їх у навчальній діяльності молодших школярів, так і за допомогою професійного оцінювання. З урахуванням результатів констатувального етапу експерименту була запропонована експериментальна методика для формування творчих якостей та вимірювання рівня креативності.

Під час процесу формувального етапу дослідної діяльності було реалізовано експериментальну методику формування творчих якостей та вимірювання рівня креативності молодших школярів.

Підсумковий етап передбачав виконання обробки та аналізу, узагальнення одержаних даних дослідної роботи (порівняння результатів контрольних зрізів, професійної оцінки до і після експериментальної роботи та висловлення висновків дослідно-експериментальної діяльності).

Констатувальний етап експерименту

На основі аналізу вивчених методик формування творчих якостей і вивчення теоретичної основи досліджуваного питання розкриті якості креативного мислення молодших школярів. В процесі дослідження було зроблено підбір учасників, які брали участь у даному експерименті. Для цього дослідження відбирались учні 3 класу віком 8-9 років. У ході дослідження встановлено, що цей віковий період є важливим для формування творчих здібностей та розвитку уяви.

В рамках даного дослідження учнів поділили на дві групи, для підвищення достовірності результатів даного експерименту.

Перша група була експериментальною, адже учні цієї групи брали участь у спеціально розробленій програмі театралізованих занять.

Друга група була контрольною, учні цієї групи навчалися за стандартною навчальною програмою без включення театралізованих занять.

У хід дослідження вкладені аналізи психологічних та педагогічних теорій та погляди педагогів і психологів, таких як Лев Виготський, Джон Дьюї, Василь Сухомлинський, Марія Монтесорі, Антон Макаренко. Таким чином, аналіз свідчить, що театралізовані методи навчання впливають на розвиток творчих якостей дітей та активізують уяву та креативність до імпровізації.

Варто зазначити, що важливою складовою підготовчого етапу є підбір методів та засобів для вимірювання рівня творчості учнів. У результаті чого ми можемо об'єктивно оцінити зміни, які відбудуться в процесі

впровадження театралізованих занять.

Детальніше розглянемо основні інструменти для проведення дослідження:

1. Анкета для вчителів. Завдяки цій анкеті ми визнали початковий рівень творчих здібностей учнів, базуючись на спостереженнях педагогів. В ній містяться питання, щодо творчої активності учнів та їхньої участі в нестандартних завданнях і можливості до самостійного мислення.

2. Тест Торренса на креативність. Даний тест ми застосовували для оцінки творчих здібностей учнів, а також були включені завдання на оригінальність мислення, гнучкість і здатність до асоціацій. Представлений тест буде проведено двічі- до початку експерименту та після завершення процесу театралізованих занять.

3. Методика спостереження. Під час процесу театральних занять за учнями експериментальної групи буде здійснене постійне спостереження. В рамках спостереження будемо фіксувати емоційну залученість здобувачів, ініціативність, комунікативну активність, взаємодію в колективі .

Розробляючи програму театральних занять на підготовчому етапі були включені різні елементи театральної діяльності – від рольових ігор і до імпровізацій. Програму складала тематичні уроки, які проводились 2 рази на тиждень протягом 5 тижнів.

Зазначимо, що були задіяні основні компоненти занять:

Рольові ігри. Здобувачі виконуватимуть різноманітні ролі, що дадуть змогу їм спробувати себе в різних емоційних і соціальних ситуаціях. У результаті чого розвивається емпатія, здатності до швидкого адаптування та креативного мислення.

Імпровізаційні вправи. У процесі цих завдань здобувачі будуть створювати сценки та вирішувати проблемні ситуації, які допоможуть розвивати гнучкість мислення та здатність до нестандартних рішень.

Пантоміма. Завдяки цьому виду театральної діяльності розвиваються невербальні комунікативні навички та вміння передавати емоції без слів.

Творче мислення. Здобувачі будуть мати можливість створювати власні сценарії та вистави, що стимулюватимуть їхню уяву та здатність до колективної творчої діяльності.

Варто зазначити, що треба завчасно підготувати навчальне середовище. Яке потім буде відігравати важливу роль для успішного проведення експерименту. Для цього нам необхідно:

Обладнати класну кімнату для проведення театральних занять. Простір має бути таким, щоб учні могли вільно взаємодіяти один з одним та змінювати ролі.

Підготувати необхідні матеріали для рольових ігор, костюми та декорації. Адже це сприятиме створенню реалістичної атмосфери та кращої залученості дітей.

Провести вступне заняття, на якому учні дізнаються, що таке театралізація та про її основні елементи які використовуватимуться на заняттях.

Кожне заняття програми будується на принципах інтерактивності та поступово підвищується складність для стимулювання уяви дітей.

Кожен урок включає в себе такі структурні елементи :

Розминка, яка займає 10 хвилин. В ній проводяться ігрові вправи на розвиток уяви і спонтанності (прикладом можуть бути пантомімічні вправи та вправи на вираження емоцій).

Основна частина -25 хвилин. Йде процес інсценування коротких сюжетів або рольових ситуацій, що вимагають активної взаємодії між учнями. Заклучна частина -10 хвилин. Відбувається обговорення ролей та поведінки героїв, рефлексія своїх дій під час виконання завдання.

План занять передбачає варіативність завдань, щоб адаптуватися до різного рівня творчості учнів.

Експериментальний етап

Варто зазначити, що є ключовою частиною є дослідження, адже саме на цьому етапі впроваджуються театралізовані заняття та збір даних для

аналізу впливу на творчі якості учнів молодшого шкільного віку. На цьому етапі дослідження застосовуються різні педагогічні та психологічні методи, що дають змогу оцінити розвиток творчих здібностей школярів у процесі театралізації.

Слід наголосити на тому, що є основні завдання експериментального етапу:

1. Провести початковий зріз для визначення рівня творчих здібностей учнів обох груп це експериментальної та контрольної.
2. Реалізувати театралізовані заняття з експериментальною групою.
3. Провести спостереження за учнями під час занять.
4. Провести підсумковий зріз для оцінки впливу театралізованих занять на розвиток творчості у школярів.
5. Порівняти результати експериментальної та контрольної груп.

Отже, перед початком театралізованих занять здійснюємо початковий зріз, метою якого було визначити рівень творчих здібностей учнів експериментальної та контрольної груп. Саме цей зріз є важливим для подальшого порівняння результатів та встановлення творчих аспектів розвитку. Для того, щоб оцінити творчі здібності ми застосували такі методики:

Тест Торренса на креативність. Це тест, який допоміг нам оцінити творчий потенціал у різних напрямках, таких як:

Оригінальність мислення, тобто здатність до знаходження нестандартних рішень.

Гнучкість мислення, а це здатність змінювати підходи до завдань.

Здатність до асоціацій, таким чином вміти поєднувати різні ідеї та ситуації.

Творче мислення, а це уміння створювати нові ідеї та продукти.

Методика спостереження. Під час процесу ми спостерігали за дітьми коли вони виконували завдань та фіксували показники емоційної залученості, ініціативності та творчого самовираження.

Результати початкового зрізу заносилися до таблиці 1, для подальшого порівняння з підсумковими даними. Порівняння результатів експериментальної та контрольної груп проводиться на основі таких показників: здатність до генерування нових ідей (оригінальність мислення), гнучкість у підході до вирішення завдань, розвиток уяви та здатності до імпровізації, емоційна виразність та комунікативні навички.

Таблиця 1. Рівень творчих здібностей учнів до та після експерименту

Показники	Експериментальна група	Контрольна група
Оригінальність до	3,3	3,2
Оригінальність після	4,9	3,4
Гнучкість мислення до	3,2	3,1
Гнучкість мислення після	4,6	3,2
Асоціативність до	3	2,9
Асоціативність після	4,7	3,1
Творче мислення до	3,1	3,1
Творче мислення після	4,8	3,2

Отримані результати свідчать про те, що:

1. Показник оригінальності мислення зріс у експериментальній групі з 3,3 до 4,9 після проведення театралізованих занять. У контрольній групі покращення було мінімальним з 3,2 до 3,4.

2. Показник гнучкість мислення в учнів експериментальної групи стали більш гнучкішими у своїх підходах до вирішення завдань, показник зріс з 3,2 до 4,6 тоді як у контрольній групі майже не змінився.

3. Показники асоціативності у експериментальної групи покращилася значно з 3 до 4,7, тоді як у контрольній групі зростання було мінімальним.

4. Показник творчого мислення в експериментальній групі зріс з 3,1 до 4,8, що свідчить про значний вплив театралізованих занять на розвиток цього аспекту.

Наступним етапом була оцінка емоційної залученості та активності учнів під час занять (за спостереженням) в таблиці 2.

Таблиця 2. Оцінка емоційної залученості та активності учнів під час

Показники	Експериментальна група	Контрольна група
Емоційна залученість до	3,6	3,5
Емоційна залученість після	5	3,7
Активність у групі до	3,5	3,4
Активність у групі після	4,8	3,5

Отже за даними результатами бачимо, що емоційна залученість в експериментальній групі має значний ріст під час театралізованих занять, що відобразилося в зростанні показника з 3,6 до 5. А у контрольній групі цей показник залишився майже незмінним.

Розглядаючи результати активності у групі бачимо, що в учнів експериментальної групи значно зросла з 3,5 до 4,8, і це свідчить про підвищення ініціативності та взаємодії у процесі театралізованих занять.

Отже, всі результати експериментального дослідження показують нам, що театралізовані заняття позитивно впливають на розвиток творчих якостей учнів молодшого шкільного віку. З огляду на це можна стверджувати, що підвищується рівень оригінальності та гнучкості мислення, розвивається навичка до асоціативного мислення та творчого самовираження, виховується впевненість у своїх творчих здібностях та залученість.

Таким чином, результати підтверджують, що впровадження театралізованих методів у освітній процес є ефективним засобом для формування творчих якостей молодших школярів.

Слід зазначити, що експериментальний етап дав змогу оцінити, як театралізовані заняття сприяють на розвиток творчих якостей у молодших школярів та забезпечує практичну основу для рекомендацій щодо впровадження театралізованих методів у шкільну освіту.

2.2. Рекомендації щодо застосування змістової лінії «Театралізуємо» для розвитку творчості у молодших школярів

У ході експериментального дослідження в процесі роботи над змістовою лінією «Театралізуємо» були застосовні різноманітні методи та прийоми на уроках української мови.

Так, актуальним є проведення словникової роботи. Під час уроку української мови в 3 класі була проведена театралізована словникова робота, спрямована на краще розуміння та засвоєння нових слів. Ця робота сприяла ефективному опануванню значення слів та розвитку мовленнєвих навичок, уяви і емоційного інтелекту.

Варто зазначити, що мета вправи «Жива словникова вистава» полягала в засвоєнні нових слів та їх значенні, правильному використанні нових слів в реченнях та мовленні, розвитку уяву та акторських здібностей працюючи в групах.

Були впроваджені різні етапи роботи (Додаток А), що в ході дослідження показали, що така театралізована словникова робота допомогла дітям засвоїти нові слова через гру та емоційний досвід. Вона активізувала уяву, розвинула комунікативні здібності та сприяла кращому запам'ятовуванню слів.

Значний потенціал для розвитку творчих умінь учнів має проведення на уроці української мови лялькового театру, метою якого було: розширення словникового запасу і закріплення знань про нові слова, розвиток навичок роботи в команді та творчого мислення, симулювання учнів до практичного застосування української мови в цікавій формі. (Додаток Б)

Підсумовуючи результати цієї вправи з ляльковим театром можна

зазначити, що діти засвоїли та закріпили нові слова та вирази в цікавій та інтерактивній формі. Таким чином було емоційне та фізичне залучення дітей до освітнього процесу.

Наряду з вище зазначеними вправами нами активно впроваджувалась вправа із використанням театру картинок. Її метою було: розвинути навички усного мовлення та збагатити словниковий запас, закріпити вміння будувати речення та зв'язні тексти, формувати уявлення про структуру казки чи оповідання. (Додаток В)

Отримані результати свідчать про те, що така організована діяльність із картинками допомагає ефективніше розвивати мовленнєву активність, навички творчого мислення та групової роботи. Учні навчалися створювати історії за допомогою зображень та розширили свій словниковий запас.

З метою розвитку творчих здібностей учнів під час уроку української мови була проведена вправа із використанням театру тіней. Метою такої вправи було розвинути усне мовлення і фантазію, покращити навички роботи в команді, закріпити лексичні та граматичні знання. (Додаток Г)

У ході проведення даної вправи було зроблено висновок, що вона допомогла учням закріпити нові слова і вирази у творчій ігровій формі. Учні вчилися взаємодіяти та відчувати підтримку однокласників. Саме така діяльність мотивує до вивчення мови та допомагає розуміти поняття дружби і взаємодопомоги.

Крім активного застосування запропонованих прийомів на уроках української мови можна запропонувати комплекс рекомендацій для педагогів та батьків, які спрямовані на ефективне використання театральних методик у навчанні дітей молодшого шкільного віку.

Отримані дані дозволяють нам запропонувати такі рекомендації для педагогів, які будуть потужним інструментом для стимулювання творчості, креативного мислення та розвитку комунікативних навичок.

Першим аспектом є інтеграція театральних методик у навчальний процес. Сюди ми включаємо планування театралізованих занять, адже треба

регулярно застосовувати театралізовані елементи на уроках так як це сприяє творчому самовираженню. Прикладом може бути інсценувати частини прочитаних творів та участь у рольових іграх, пов'язаних з певною тематикою. Також включаємо сюди тематичні вистави та імпрровізаційні ігри. Педагогам треба організовувати короткі вистави на шкільних святах та імпрровізаційні постановки на уроках для заохочення учнів до активної творчої діяльності.

Наступним аспектом є розвиток творчого мислення через театралізацію. Сюди ми включаємо інсценування творів. Саме під час уроків літератури чи мови педагог повинен залучити учнів до інсценування уривків творів, де кожна дитина виконує певну роль. Таким чином дітям занурюються в образи героїв, розвивають емпатію та розширюють уяву. Ще в цей аспект можна включити імпрровізацію. Педагогам пропонується проводити завдання на розвиток імпрровізаційних здібностей, де здобувачі створюють власні діалоги, сценарії на основі короткої теми. Виявлено, що це допомагає активізувати мислення та виховати здатність до творчого вирішення проблем.

Ще є такий аспект як створення безпечного та відкритого середовища для творчості. В цей аспект включаємо позитивну атмосферу. Педагог створює середовище в якому кожен учень почувається безпечно і впевнено. І тільки після цього учні проявляють свої ідеї та фантазії без страху перед критикою. Кожна здобувач має право відчувати підтримку та заохочення. В цей аспект входить і заохочення індивідуальних талантів. Педагогу варто зауважувати і підтримувати індивідуальні творчі здібності кожної дитини.

Наступним аспектом буде сприяння розвитку комунікативних навичок через театралізацію. Сюди включаємо групові рольові ігри. Педагогам пропоную включати в навчальний процес рольові ігри, в яких учні разом вирішують завдання та взаємодіють при обговоренні свої ролі. Це сприяє розвитку навичок ефективної комунікації та співпраці. В цей аспект вносимо ще й обговорення після вистав. Після кожної театральної вправи

пропоную проводити коротке обговорення, де учні будуть поділитися своїми враженнями, емоціями та ідеями щодо того, що їм сподобалося. Необхідно зазначити, що при цьому зміцнюються навички рефлексії та аналіз власних дій.

Особливу увагу слід звернути на роль батьків у розвитку творчих якостей дітей. Адже, як нам відомо саме підтримка з боку батьків формує впевненості у своїх здібностях. На основі цього можна запропонувати рекомендації для батьків. Суть цих рекомендацій полягає в таких аспектах:

Найпершим аспектом є заохочення до гри та творчості вдома. Сюди ми можемо включити створення умов для творчих ігор. Батькам пропоную організувати вдома простір, в якому дитина вільно може грати в рольові ігри та займатися творчістю. Прикладом можуть бути кілька костюмів для інсценування та спеціальні місця для театральних вистав. Сюди ж заносимо й підтримку вільних ігор. Рідні повинні заохочувати дітей до участі у вільних іграх, в яких вони самостійно придумують ролі та сюжети, без вказівок дорослих. На підставі цього у дітей буде розвиватися самостійність і креативність.

Наступним аспектом є спільна участь у творчих активностях. Сюди включаємо інтерактивні вистави вдома, де батьки організовують домашні вистави разом із дітьми. Це зміцнить емоційний зв'язок у сім'ї та дасть можливість дитині почуватися важливою і потрібною у процесі творчості. Ще важливим є обговорення казок і фільмів. Адже, після перегляду казок чи фільмів, батьки повинні обговорити сюжет із дитиною. В результаті чого стимулюється аналітичне мислення та уява.

Відповідно до отриманих результатів бачимо, що використання театральних методик у процесі навчання молодших школярів є ефективним засобом для розвитку їхньої творчості. Педагоги повинні використовувати театралізовані заняття, адже вони впливають на формування уяви, творчого мислення та соціальні навичок учнів. Зокрема варто зазначити, що батьки, підтримуючи творчу активність дітей вдома, надають умови для

гармонійного розвитку їхнього потенціалу. Співпраця педагогів та батьків є основним фактором для досягнення високих результатів у творчому розвитку дитини.

2.3. Аналіз результатів дослідження

Третім та останнім етапом нашого наукового дослідження був контрольний зріз, під час якого перевірялась ефективність даної дослідно-експериментальної роботи. У контрольному етапі брали участь ті ж класи, що й у констатувальному етапі дослідження. Основною метою було оцінити ефективність впровадження театральних методик для розвитку творчих якостей учнів молодшого шкільного віку. В ньому передбачено проведення порівняльного аналізу між початковими показниками до експерименту та кінцевими результатами вже після застосування експериментальних занять. Слід зазначити, що на контрольному етапі дослідження відбулося порівняння результатів експериментальної та контрольної групи визначення впливу театралізованих методик на здобувачів.

В рамках даного дослідження враховувались такі основні завдання для контрольного етапу:

Першим завданням є оцінення зміни рівня творчих якостей учнів у результаті застосування театралізованих занять.

Наступним завданням яке стояло перед нами це визначити рівень ефективності використаних методик через порівняння результатів експериментальної та контрольної групи.

І останнє це зробити аналіз прогресу здобувачів та виявити аспекти, які піддалися змінам у процесі експерименту.

В результаті закінчення театралізованих занять для учнів експериментальної групи, а також після завершення традиційної навчальної програми для здобувачів контрольної групи, було проведено контрольне оцінювання творчих якостей на підставі тих самих методів, що застосовувалися на попередньому етапі.

Використали тест Торренса на креативність. Таким чином, повторне

тестування дало можливість оцінити динаміку змін у показниках оригінальності, гнучкості, асоціативності та творчого мислення.

Зокрема і методика спостереження. Здобувачі обох груп проходили через ті ж самі театралізовані та творчі завдання, які дозволяють нам здійснити спостереження за їхньою активністю, емоційною залученістю та рівнем комунікації.

У кінцевому рахунку було здійснено порівняння показників результатів до та після експерименту. Слід наголосити на тому, що для аналізу даних застосовувалися середні арифметичні значення результатів учнів, а також таблиці для більшого наочного зображення динаміки змін.

Отримані результати свідчать про те, що контрольний етап показує підвищення рівня творчих якостей здобувачів експериментальної групи в порівнянні з контрольними показниками. Таким чином, можна спостерігати нижче наведені результати у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3. Порівняння показників креативності до та після експерименту (експериментальна група)

Показники творчості	До експерименту	Після експерименту	Помітні зміни
Оригінальність мислення	3,3	4,9	1,6
Гнучкість мислення	3,2	4,6	1,4
Асоціативність	3	4,7	1,7
Творче мислення	3,1	4,8	1,7

Результати аналізу показують нам, що:

Оригінальність мислення в здобувачів експериментальної групи стала більшою на 1,6 бали і показує нам значний вплив театралізованих занять на здатність дітей до генерування нестандартних ідей.

Гнучкість мислення зросла на 1,4 бали, що вказує на розвиток здатності учнів адаптувати свої думки до нових ситуацій та змінювати точки зору.

Найбільш помітний прогрес був в асоціативності аж на 1,7 бали, що показує помітне поліпшення здатності дітей до побудови нових зв'язків між поняттями та ідеями.

На підставі проведеного аналізу видно, що творче мислення показало покращення на 1,7 бали, і це підкреслює позитивний вплив методики на розвиток творчих здібностей.

Наступним етапом буде порівняння результатів між експериментальною та контрольною групою після експерименту дані якої висвітлено в таблиці 4.

Таблиця 4. Порівняння результатів між експериментальною та контрольною групою після експерименту

Показники	Експериментальна група	Контрольна група
Оригінальність	4,9	3,4
Гнучкість мислення	4,6	3,2
Асоціативність	4,7	3,1
Творче мислення	4,8	3,2

Результати даного дослідження нам показують, що показники творчих якостей в експериментальній групі після застосування театралізованих занять перевищують результати контрольної групи, адже там не використовувалися театральні методики.

При порівнянні показників асоціативності та творчого мислення бачимо високу ефективність театралізованих методів саме в цих аспектах.

Обговорення результатів

В результаті, аналізу даних підтверджується гіпотезу дослідження про позитивний вплив театралізованих методик на розвиток творчих здібностей молодших школярів. Важливо відзначити, що театралізовані заняття підвищують рівень творчого мислення та поліпшують комунікативні навички, емоційну замученість та здатність до співпраці.

Відповідно до отриманих результатів застосування театральних методик спостерігається :

Значне зростання оригінальності . Під час освітнього процесу здобувачі почали генерувати унікальні ідеї та краще висловлювати свої думки нестандартними способами.

Проявилось поліпшення гнучкості мислення. Учні були готові до зміни підходів, які важливо вплинули на навчання та життєві ситуації.

Покращення асоціативного мислення. Діти краще почали створювати нові логічні зв'язки між різними поняттями, що є важливим для вирішення складних завдань.

Психологічний аналіз змін. Результати дослідження показують, що позитивні зміни, які були зафіксовані на контрольному етапі, також мають психологічний вплив на дітей. Спостерігається підвищення рівня впевненості в собі, готовності до співпраці та покращення емоційної стійкості. Здобувачі стали більш відкритими до нових вражень і сміливо висловлюють свої думки під час занять.

Дослідження виявило, що контрольний етап підтвердив свою ефективність застосування театральних методик у навчальний процес для розвитку творчих якостей молодших школярів. Адже було виявлено підвищення рівня креативності, здатності до імпровізації та до розвитку гнучкого мислення. Це свідчить про доцільність подальшого застосування театралізованих методик у шкільну практику для всебічного розвитку учнів.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань дослідження, що спрямоване на вивчення впливу театралізованих методик на розвиток творчих якостей учнів молодшого шкільного віку, ми зробили такі висновки:

1. Аналіз наукової та методичної джерельної бази засвідчив, що питання театралізації є ефективним педагогічним інструментом. Здійснене дослідження підтвердило, що театралізовані методики є важливим засобом у навчанні молодших школярів, адже стимулюють розвиток креативного мислення. Аналіз засвідчив, що театралізація розвиває різні типи мислення: образне, логічне та емоційне та робить її потужним інструментом для інтеграції знань з різних предметів. Завдяки застосуванню театралізації на уроках розвивається емоційний інтелект молодших школярів, вони навчаються розуміти й виражати свої почуття.

2. В аспекті діяльності початкової школи психологічні аспекти театралізації зосереджуються у здатності стимулювати емоційний, когнітивний та соціальний розвиток дітей. Важливо зазначити, що театральні вправи на уроках української мови сприяють створенню емоційно насиченого середовища, де учні відчують себе комфортно та впевнено для вираження власного бачення і своєї позиції. Крім того активно розвивають уяву, емпатію, комунікаційні навички та здатність до співпраці, що допомагає покращити мовленнєві активності та поглибити інтерес до навчання. З цією метою використовуються такі техніки театралізації як ляльковий театр, театр картинок та театр тіней. Вони сприяють розвитку словникового запасу та глибшому розумінню емоційного змісту текстів. Виконуючи рольові завдання, діти вчаться взаємодіяти з однолітками, відчуючи підтримку та спільність інтересів. Театральні техніки розвивають здатність до співпереживання та покращують навички сприйняття. В цілому, театралізація, як частина уроків української мови в початковій школі, є ефективним засвоєнням

навчального матеріалу та забезпечує психологічний комфорт учнів, що сприяє їхньому гармонійному розвитку і поглибленню мотивації до навчання.

3. Реалізація змістової лінії «Театралізуємо» на уроках української мови у початкових класах відбувається шляхом інтеграції разом з іншими змістовими лініями «Досліджуємо медіа», «Читаємо», «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», що допомагає поєднати елементи театрального мистецтва для розвитку мовленнєвих, когнітивних та емоційних навичок учнів. Завдяки застосуванню театралізованих вправ таких як ляльковий театр, театр картинок і театр тіней підвищується пізнавальна активність учнів, поглиблюється їх мотивація, діти активніше залучаються до навчального процесу і це робить уроки більш цікавими. Під час театралізації молодші школярі опановують новий лексичний матеріал, удосконалюють вміння будувати зв'язне мовлення та розвивають уяву через створення власних сюжетів.

Методика реалізації змістової лінії «Театралізуємо» включає сукупність методів, прийомів та засобів організації навчальної діяльності, серед них є інтерактивні завдання, такі як створення образів героїв, розігрування коротких сценок, написання діалогів і монологів, що підвищує мотивацію дітей до навчання. Театралізовані вправи розвивають соціальні навички та вчать взаємодіяти, слухати та поважати думку інших. Отже, методика реалізація змістової лінії «Театралізуємо» становить єдину взаємопов'язану систему, що органічно інтегрована в методику навчання української мови дітей початкових класів і допомагає покращити мовленнєві вміння школярів та забезпечити всебічний розвиток особистості, емоційний інтелект, креативність та інтерес до навчання.

4. Експериментальне дослідження було проведене під час виробничої практики на базі Херсонської гімназії 16 з метою вивчення формування творчих якостей молодших школярів під час реалізації змістової лінії

«Театралізуємо» на уроках української мови. Експеримент показав, що використання театралізації в навчальному процесі допомагає активізувати уяву та креативне мислення, а також розвиває мовленнєві та соціальні навички.

Нами були використані такі вправи, як створення та інсценізація коротких історій, рольове програвання ситуацій, робота з ляльковим театром і театром тіней, що дають можливість дітям вільно висловлювати свої думки, експериментувати з мовою і працювати в команді. В процесі театралізації діти опановують новий лексичний матеріал, стають впевненими у власних здібностях .

Отримані результати нашого дослідження підтверджують ефективність театральних методик при вивченні української мови молодшими школярами. Отже, це дає змогу стверджувати, що систематичне застосування театралізації в шкільній практиці підвищує рівень креативності учнів і сприяє їхньому гармонійному особистісному розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипець В. П. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів як основи креативної особистості. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2015. Вип. 125. С. 279-282.
2. Антонова, О. В. Театралізовані заняття як засіб розвитку креативності у молодших школярів. Київ: Науковий Вісник, 2020. С. 5 -15
3. Артюшенко В. Л. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання / В. Л. Артюшенко // Технологічна освіта: проблема, інновації, перспективи: матеріали міжвузівської науково-практичної вебконференції (м. Лисичанськ, 18 березня 2014 р.). - Лисичанськ: ТОВ «Лисичанська друкарня», 2014. - С. 7-9
4. Бережна, Т. І. Інноваційні підходи до навчання молодших школярів засобами театралізації. Харків: Видавництво Педагогічна думка, 2019.С.7-14
5. Береза І. А. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів у навчальному процесі / І. А. Береза // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук, пр. -2013. -Вип. 2. - С. 7-11
6. Бех, І. Д. Особистісно-орієнтоване виховання в системі освіти України. Київ: Шкільний світ, 2004.С.3-16
7. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. К. : Фенікс, 2014. 136с.
8. Білик Т. С. Творчі здібності молодших школярів засобами ігрових технологій. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД» 2015
9. Большакова, І. (2023). Театр на уроці: практикум для початкової школи. Освіторія медіа : веб-сайт. Вилучено із <https://tinyurl.com/3ctm9cmp>
10. Будій Н. Д. Проблема розвитку творчих здібностей дітей шестирічного віку в контексті особистісно орієнтованого навчання. Особливості освіти дітей шестирічного віку: проблеми, пошуки, досвід, знахідки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ :

Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка, 2004. С. 21-23.

11. Будій Н. Д. Розвиток творчих можливостей молодших школярів у контексті інноваційних освітніх технологій. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: [зб. наук. праць]. Київ : Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка, 2005. №4. С. 110-114.

12. Будій Н. Д. Творча обдарованість учнів: характерні особливості. Творчість як засіб особистісного росту та гармонізації людських стосунків: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 35 Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2005. С. 27-28.

13. Васильєва Л. М. "Роль театралізованих вистав у розвитку креативності молодших школярів". — Психологія і педагогіка, 2017. С.7-28

14. Єніна Л. Комплексні та підсумкові заняття для розвитку творчих здібностей дітей різних вікових груп / Л.Єніна // Палітра педагога. - 2001. – № 3, – С. 29-31 .

15. Єніна Л. Розвиток творчих здібностей дітей / Л.Єніна // Палітра педагога. - 2002. - № 1. - С. 10-13

16. Журавська Т.О. "Соціально-культурний підхід до навчання в концепції Л.С. Виготського." Вісник сучасної педагогіки, 2019, с.9-35

17. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення. К.: Плеяди, 2016. 220 с.

18. Левченко, М. О. Театралізована діяльність як інноваційний підхід до навчання у початковій школі. Київ: Науковий вісник, 2020. С.5-13

19. Липова Л., Ренський С. Інтеграція індивідуальної роботи з іншими формами навчальної діяльності. Рідна школа. 2012. №1. С.8- 10.

20. Макаренко В. Як опанувати технологією формування критичного мислення. Х. : Основа, 2008. 96 с.

21. Михайлицька, О.С. (2019). Театралізація як дієвий творчий засіб соціалізації особистості в особистісно орієнтованому освітньому середовищі. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в

умовах НУШ : зб. матеріалів наук.-практ. конф. 15 трав. 2019 р. Житомир : КЗ «ЖОІППО». Вилучено із <https://conf.zippo.net.ua/?p=323>

22. Науково-методичні засади критичного мислення.
URL:<https://vseosvita.ua/library/naukovo-metodicni-zasadi-kriticnogo-mislenna-141753.html>

23. Никитина Л. Розвиток творчих здібності учнів / Л.Никитина // Початкова школа. – 2009. – № 10. – С.34 – 37.

24. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи (Рішення Колегії МОН). (2016). Вилучено із <https://tinyurl.com/ysna5f6t>

25. Овчаров С.М. Інтегровані уроки – креативні учні: навч.-метод.посібн. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. 72 с.

26. Олійник, І. В. Театр як засіб розвитку критичного мислення молодших школярів. Черкаси: ЧНУ, 2021.

27. Поліщук, О. А. Інтерактивні методи навчання у контексті театралізації в початковій школі. Вінниця: ВНМУ, 2019.

28. Про затвердження Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах (Наказ МОН). № 151/11. (2004). Вилучено із https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_11290-04#Text

29. Про затвердження Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Савченко О.Я. 3–4 клас (Наказ Міністерства освіти і науки України). № 743-22. (2022). Вилучено із <https://tinyurl.com/5e7nvyjz>

30. Про затвердження Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Шияна Р. Б. 1–2 клас: (Наказ Міністерства освіти і науки України). № 743-22. (2022). Вилучено із <https://tinyurl.com/54t4bm5a>

31. Савченко О. Я. Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання. Початкова школа. 2016. № 8. С. 10-15. 5.

32. Сердюк, Л. І. Театральна педагогіка в умовах інклюзивного навчання молодших школярів. Львів: Львівський національний університет, 2021.С.4-12
33. Сисоєва С. О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання. Гуманітарні науки. 2001. № 1. С. 110-118.
34. Сорока, Н. Г. Використання театралізованих методик у початковій школі для формування емоційного інтелекту. Тернопіль: ТНПУ, 2019.
35. Степаненко, О. П. Театралізовані методики як засіб формування креативності та емоційної стійкості учнів. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2020.
36. Тандеряк, О.М. (2019). Театралізована діяльність дошкільників. Чемерівці.
37. Турчин, Т.М. (2021). Театральне мистецтво в практиці сучасної початкової школи. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. № 2. С. 57–63. Вилучено із <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2163/1/9.pdf>
38. Чабан О.В. Використання цифрових технологій в процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: (Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19): зб.матеріалів всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 2 березня 2021 р.) / за заг.ред. О.В. Овчарук. Київ: Інститут інф. 2021, с. 108-111.
39. Чабан О.В. Сучасні підходи до організації уроків української мови в початкових класах з інклюзивним навчанням. Інтеграція науки і практики в умовах модернізації спеціальної освіти України: збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 23-24 березня 2023 року / за заг.ред. С.Д.Яковлевої, Н.В.Кабельнікової. 2023, с. 261-263
40. Шевченко, М. О. Ідеї Василя Сухомлинського у контексті сучасної педагогіки. Харків: Освіта, 2019.С.7-22

41. Янушка, Дж., & Вінсент, С. (2015). Практики чутливого класу та соціальні теорії навчання Джона Дьюї. Журнал досліджень і дій в освіті, 9(1), 95–99.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Словникова робота

Під час уроку української мови в 3 класі була проведена театралізована словникова робота, яка активізувала уяву, розвинула комунікативні здібності та сприяла кращому запам'ятовуванню слів.

Варто зазначити, що мета вправи «Жива словникова вистава» полягала в засвоєнні нових слів та їх значенні, правильному використанні нових слів в реченнях та мовленні, розвитку уяву та акторських здібностей працюючи в групах.

Були впроваджені такі етапи роботи:

Підготовка до проведення вправи

Були обрані 4 слова які пов'язані з даною вправою та відповідали темі уроку (полонина,крамниця,джерело,прохолода). А також підготовлені картки з поясненням до кожного слова, які краще допомогли зрозуміти їх значення.

Хід вправи

1. Знайомство зі словами.

На початку мною було пояснене кожне слово та його значення.

2. Розподіл ролей .

Наступним кроком був поділ учнів на 4 команди і вручення словникового слова, з яким пропонувалось уявити його як об'єкт чи персонаж.

Розподіляючи ролі кожна група намагалась створити «словниковий образ».

3. Підготовка сценки

Крім того, учням пропонувалось скласти короткий сценарій,де всі нові слова будуть залучені до однієї історії та будуть застосовуватись у відповідному контексті.

4. Виконання.

Під час гри сценки діти використали всі нові слова та зрозуміли як можна їх застосувати в різних реченнях.

5.Обговорення та підсумок.

Після вистави було обговорення з учнями про значення нових слів та запропоновано завдання, придумати ще одне речення з новим словом на вибір та записати його.

Висновок

В ході дослідження встановлено, що ця театралізована словникова робота допомогла дітям засвоїти нові слова через гру та емоційний досвід. Вона активізувала увагу, розвинула комунікативні здібності та сприяла кращому запам'ятовуванню слів.

Фрагмент уроку української мови у 3 класі з використанням лялькового театру

На уроці української мови з учнями був проведений ляльковий театр ,метою якого було:розширення словникового запасу і закріплення знань про нові слова,розвиток навичок роботи в команді та творчого мислення, симулювання учнів до практичного застосування української мови в цікавій формі.

Тема уроку: «Слова ввічливості та співчуття».

Вправа: «Історія лісових друзів», мета її полягала в повторенні слів ввічливості та виразів підтримки і співчуття. Важливим інструментом для цієї вправи стали ляльки та декорації в результаті чого, ще сприяло кращій імпровізації сценки.

Хід вправи:

Підготовка

На початку вправи була проведена розповідь про історію лісових друзів, в якій використовувались нові слова та фрази. Наступним етапом був розподіл дітей на групи та підбір персонажів для міні-вистави.

Розподіл ролей та обговорення

Кожна група отримала завдання використати ввічливі слова та фрази у своїй виставі. Обговорюючи вони допомагали один одному підбирати потрібні слова в різних ситуаціях.

Репетиція

Діти вчилися взаємодіяти з ляльками і використовувати їх застосовуючи певні фрази.

Показ вистави

Кожна групка продемонструвала свою коротку сценку перед класом.

Обговорення та рефлексія

Проводячи підсумок про побачене в дітей запитувалось, що вони запам'ятали найбільше та було запропоновано записати 3 речення зі словами ввічливості та співчуття.

Підсумовуючи результати цієї вправи з ляльковим театром можна зазначити, що діти засвоїли та закріпили нові слова та вирази в цікавій та інтерактивній формі. Таким чином було емоційне та фізичне залучення дітей до освітнього процесу.

Вправа із використанням методики «Театр картинок»

Під час уроку української мови була проведена вправа із використанням театру картинок. Метою такої вправи було: розширення словникового запасу і закріплення знань про нові слова, розвиток навичок роботи в команді та творчого мислення, симулювання учнів до практичного застосування української мови в цікавій формі.

Тема уроку: Складання тексту за сюжетними картинками

Вправа: «Мандрівка із героями казки»

Для цієї вправи були підготовлені картинки із послідовними сюжетами казками та використані такі цифрові інструменти як Canva та Google Slides.

Вправа проводилась поетапно і найперший етап це підготовка.

Учням було представлено тему казки застосовуючи першу картинку з набору. Під час огляду зображення учні відповідали на питання які їм надавались стосовно зображеного на картинці.

Розподіл ролей і обговорення сюжету

Переходячи до наступного завдання, клас було поділено на групи, і в кожному групі надалась одна картка з послідовності. Клас ділиться на групи, і кожній групі дається одна картинка з послідовності. Перед кожною групою стояло завдання вигадати, що відбувається на їхній картці та описати події.

Робота в групах

Кожна група створювала опис подій та використовувала нові слова.

Показ вистави

Використовуючи картинку учні в послідовності розповідали частину історії. Таким чином, відтворювався ланцюжок подій.

Підсумок і обговорення.

В кінці цієї вправи учні відповідали на поставлені запитання та пояснювали значення нових слів та фраз, що пролунали в процесі. Також їм було запропоновано записати послідовність подій у вигляді плану.

Отримані результати свідчать про те, що ця вправа допомагає розвивати мовленнєву активність, навички творчого мислення та групової роботи. Учні навчались створювати історії за допомогою зображень та розширили свій словниковий запас.

Додаток Г.

Вправа з використанням методики 'Театр тіней''

Під час уроку української мови була проведена вправа із використанням театру тіней. Метою такої вправи було розвинути усне мовлення і фантазію, покращити навички роботи в команді, закріпити лексичні та граматичні знання.

Тема уроку: Закріплення лексики, пов'язаної з темою «Дружба», і навчання побудови розповідного тексту.

Для даної вправи були використані такі матеріали: Листи паперу для вирізання персонажів, ліхтарик, аркуш білого паперу.

Цифрові інструменти: Zoom, Google Slides.

Для проведення даної вправи були задіяні такі етапи роботи:

Підготовка

На початку вправи відбулось ознайомлення учнів з темою казки та історією про дружбу. Також дітям був показаний приклад як створити прості фігури для театру тіней.

Розподіл ролей та обговорення сюжету

Клас було поділено на групи де кожна з них отримала завдання, щоб придумати сценку з казки. Учнім було пояснено як можна використати слова ввічливості та підтримку.

Робота в групах

Кожній групі був обраний персонаж до якого вони розробляли сценарій добираючи слова та вирази на дану тему.

Так як, наш урок був проведений в дистанційній формі навчання то учні використовували ліхтарик вдома ,щоб відтворити тінь на стінах.

Показ вистави

Кожна група по черзі показували свої свої сценки через Zoom ,а всі інші учні спостерігали та намагались вгадати які слова використовували персонажі.

Підсумок і обговорення

Під час підсумку було зосереджено увагу на значенні слів та виразів які використовувались. Дітям було запропоновано написати кілька речень про враження від персонажів.

У ході проведення даної вправи можна сказати, що вона допомогла учням закріпити нові слова і вирази у творчій ігровій формі. Учні вчилися взаємодіяти та відчувати підтримку однокласників. Саме така діяльність мотивує до вивчення мови та допомагає розуміти поняття дружби і взаємодопомоги.